

באוצר החיים

פרשת פקודי

דברי אלקים חיי"ם מאוצרו הטוב של
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

והמה בכתובים בגליונות היו"ל עולת שבת בשבתו
ע"י 'מכון דברי תורה'
מתוכם נאספו כמה אמרות טהורות
לתועלת התלמידים לשנן וללמוד בדרך קצרה

יו"ל ע"י

אוצר הספרים

דישיבת צאנז קלויזענבורג

ברוקלין ניו יארק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל הזכויות שמורות

©

Copyright

ישיבת צאנז קלויזענבורג

1420 50th St.

Brooklyn N.Y. 11219

718.436.4209

להשיג הגליון בבתי מדרשינו די בכל אתר ואתר

פרשת פקודי

לימוד התורה וידיעתה מרבים שלום בישראל

התורה, וכדמוכח ממה שנאמרו בתורה בחדא מחתא.

הביהמ"ד – תנאי לקיום המשכן

ונראה דהנה מצינו שלא חרבה ירושלים אלא בעון ביטול תורה (עי' פתיחתא דאכ"ר ב'), וכמאמר הנביא (ירמיה ט, יא) על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם.

וזוה שרצו להורות לבנ"י, שהמשכן הזה יוכל להתקיים רק כל זמן שילמדו תורה, שאם יהיה משכן אהל מועד שבו ילמדו תורה ויהיו דבוקים בתורה"ק, אזי יוכל להיות קיום גם למשכן הראשון של עבודת הקרבנות. וכמו"כ מקדש איקרי משכן (שבועות טז, ב), דהוא הדין גם בנוגע לשני בתי המקדשות.

ומרומז בכתוב אשר ועשו לי מקדש, יוכל להיות רק כאשר ושכנתי בתוכם, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות ח, א), ואם יוכל הקב"ה להשרות שכנתו בקרב כל איש ישראל השרוי בד' אמות של הלכה אזי ועשו לי מקדש, אבל אם חלילה לא יעסקו בתורה ייחרב המקדש ושועלים יהלכו בו.

וזוה שרמז רש"י אלה פקודי המשכן משכן, פי' למה עשו עוד משכן שישמש כביהמ"ד בסמוך למשכן, מפני שמשכן משכן ב' פעמים רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן.

וברש"י, המשכן משכן שני פעמים, רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.

וצ"ב אמאי נרמז דבר זה כאן בפרשה זו, והלא בשעת חדותא חדותא, ולמה כבר עכשיו כשהמשכן עדיין אינו גמור ובפקידה עסקינן רמז כבר שעתיד להיחרב ב' פעמים.

ממותר הנדרבות הקימו ביהמ"ד

נראה לבאר בהקדם מה שהביא החת"ס זי"ע בתורת משה בפרשתן בכ"מ (ד"ה והנה טרם ובד"ה אלה פקודי) מהמדרש רבה אלה פקודי המשכן משכן העדות, שמלבד משכן אהל מועד עשו עוד משכן לעדות, ופי' בגליון שם שעשה משה בהמ"ד ללמוד שם תורה ברבים עיי"ש. שבתחילה הקימו משכן להקריב שם קרבנות ושם נועד אליו השי"ת, ומשם היה הדיבור יוצא אל משה ממצב הקטורת או מכפורת הארון, וממותר הנדבה הקימו שם עוד משכן שתלמידיו של משה ישבו שמה ועסקו בתורה על פיו, ולכך כתיב משכן משכן ב' פעמים, עיי"ש.

ויש לבאר הענין למה מיד בהקמת המשכן לעבודת הקרבנות הוקם גם המשכן ללימוד

מוצא תמיד בחבירו חסרונות ועוולות שאין בהם כל ממש.

ורק אז, כאשר יודע להבדיל בין איסור ובין מנהג, אם מוצא בו דבר ערוה בחבירו, רשאי לשנאותו.

בעיקרי תורה אין מחלוקת

איתא בגמ' (סנהדרין פת, ב) משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, אבל כאשר לומדים תורה לשמה אזי תורה אחת לכולנו, וכל ישראל הם כחטיבה אחת, אשכנזים וספרדים, הב"י והרמ"א והמג"א וכו', ויודעים כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, שבעיקרי התורה אין שום מחלוקת.

וכמ"ש זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע בתשובתו אל החת"ס בנוגע לשינוי מנוסח אשכנז לנוסח ספרד, שמתמה וכי יש איזה הבדל בין נוסח אשכנז לנוסח ספרד שמעכב, ומשיב לקושייתו של החת"ס איך התפלל רבי עקיבא שהיה בן גרים לפני התיבה והוציא יד"ח את ראב"ע, וכי למה לא יוכל להתפלל לפני התיבה, הכי יש הבדל גדול המעכב להלכה, וכי אם אמרו בקדיש ויצמח פורקניה לא יצאו יד"ח, וברפאינו אם לא אמרו את תחלואינו ומכאובינו וכי זה מעכב, עי"ש.

וניכריין דברי אמת, שהלא לכו"ע יש רק י"ח ברכות ולא כ' או כ"א ברכות, שבעיקרי תורה אין כל הבדל ביניהם, ובדבר שיש קפיידא לעיכובא הכל מודים, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, וכידוע שיטת הרמב"ם שבהלכה למשה מסיני לא שייך מחלוקת, והרמב"ן מבאר שאין כל חולק על כך שיש רק תרי"ג מצוות שניתנו למשה בסני.

של ישראל, ורצה הקב"ה להודיעם מיד בשעת הקמת המשכן כי הא בהא תליא, שאם לא ילמדו תורה בביהמ"ד יתמשכנו המשכנות. ולפי"ז נמצא דהפירוש שהביא החת"ס מהמדרש רבה ופירושו של רש"י שהוא מהתנחומא עולים בקנה אחד.

ביאור גדר "שנאת חנם"

והנה יש להתבונן בדבר אמאי לא חרבה ירושלים אלא בפשעה של תורה דייקא.

אך נ"ל דמצינו (יומא ט, ב) שמקדש שני חרב בעון שנאת חנם, וברש"י (שבת לב, ב) מבואר דשנאת חנם היינו שלא ראה בו דבר עבירה שיהא מותר לשנאותו ושונאו עכ"ל.

והוא חידוש, כי העולם רגילים לפרש דשנאת חנם היינו כששונאו בלי שום סיבה, ורש"י לא רצה לפרש כן כי למה ישנא אדם את חבירו על לא עול בכפו, ולכן פירש ע"דשאמרו בגמ' (פסחים ק"ג, ב) שהרואה דבר עבירה בחבירו מותר לו לשנאותו, מדכתיב (שמות כג) כי תראה חמור שונאך וגו', ומי שריא למסניה והכתיב (ויקרא יט) לא תשנא את אחיך בלבבך וכו', אלא לאו כי האי גוונא דחזיא ביה איהו דבר ערוה עי"ש.

נמצא לפי דברי רש"י שאפילו אם יש לו סיבה אחרת, מ"מ אסור לו לשנאותו, ונקראת שנאת חנם כל זמן שלא ראה בו דבר ערוה.

ע"ה – בקל יכשל בשנאת חנם

אמנם, ראשית כל צריך שידע האדם מהי עבירה, ומהו איסור תורה ומהי רק חומרא בעלמא, ולא כעם הארץ חסיד שאסור לדור בשכנותו (שבת סג, א), שלרוב בורותו הריהו

שונות, והכל הולך אל מקום אחד, שכולם עובדים לא-ל אחד.

וכפי ששגור בפי העולם, שזה מתפלל בנוסח אשכנז ואומר ברוך שאמר קודם הודו, וזה בנוסח ספרד ואומר הודו קודם ברוך שאמר, אך כשמוגיע ליהי כבוד ה' אז משתווים כולם, וידעו כי זה חייב לנהוג כך, וזה צריך לנהוג אחרת....

ולכן בתקופת החורבן שהיה בידם עוון ביטול תורה אזי מיד כשראה אדם בחבירו שאינו נוהג כפי שהוא נוהג, דימה בנפשו כי הוא עובר על איסורי כריתות, ונתהוה ביניהם שנאה כבושה ל"ע. ואילו אם היה רואהו אוכל חלב לא היה מתקוטט עמו כמו על עון שינוי סרך מנהג וחומרה בעלמא.

נמצא שע"י ביטול תורה שמחמתו לא ידעו הגדר של מי שמותר לשנאותו באו לירי שנאת חנם, ואילו לא היו מבטלים מן התורה לא היה יכול להתהוות מחלוקת כזו ביניהם.

ולכן כאשר צותה התורה להקים את המשכן, והרי לא יתכן להיות השראת השכינה בחי ויהי בישורון מלך אלא כאשר בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (דברים לג, ה), ולהיות יחד שבטי ישראל יתכן רק כאשר ילמדו תורה, שאז ידעו מהו איסור דאורייתא ומהו רק חומרה, וכל אחד יבין את טעמו של מנהגו של חבירו, ועי"ז ימנע שנאת חנם מביניהם, לכך הקים משרע"ה מיד את המשכן השני שהוא הביהמ"ד בסמוך למושכן הראשון, כי אם ילמדו שמה תורה לא יתמשכן בעונותיהם של ישראל.

בסעודת אירוסין ב' אדר, פ' פקודי תשל"ו

אלו ואלו דברי אלקים חיים

לפיכך אצל בן תורה לא שייכת מחלוקת על חילוקי מנהגים, וכמסופר בגמ' (שבת כא, ב) ששני זקנים היו בצידן אחד עשה כדברי ב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה, ולא מצינו שאחד ערער על מנהגו של חבירו, (ובזמנינו היו כבר מזדמנים כאלו שהיו הולכים לכבות לשני את נרותיו), וזה נתן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקודש ואין מורידין, וכל אחד גילה הבנה לרוחו ולסברתו של חבירו.

זה ביאור אומרים ז"ל (ברכות טז, א) **תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה', ואז כשלומדים תורה אזי, ורב שלום בניך.**

משא"כ אצל עמי הארץ שאינם יודעים יסודן וטעמן של דברים, אזי אם הוא חסיד ע"ה כשרואה אחד שמתפלל בלא חגורה רחבה ברור אצלו כי הלה לא יצא יד"ח בתפילת שמו"ע וצריך לחזור ולהתפלל, כי הע"ה איננו יודע למה לובשים חגורה, ואם הוא מהנהגים כמנהג אשכנז הוא סבור שאם אמר בקדיש ויצמח פורקניה עליו לחזור ולהתפלל, וכך הם פני הדברים כשמחמת ע"ה ובורות לא יודעים מהו העיקר ומהו הטפל, ומזה נצמח כל מיני מחלוקות.

ביטול תורה מביא שנאת חנם

לפי"ז י"ל דבתקופת החורבן כיון שביטלו מן התורה לא ידעו להבחין בין דבר עבירה לחשש חומרא בעלמא, ולפיכך היו רגילים להכשל בשנאת חנם.

ואי"ל היו לומדים היו יודעים כי בישראל ישנם כיתות שונות, ומנהגים שונים, ודרכים

א) חביבות האדם מישראל אצל הקב"ה

ב) מעלת ישראל - מדת ענותנותם

ד' והוא מעון לשכינה כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה, ח) ג"כ חשיב טפי מנפשות ישראל.

אבל זקה"ק זי"ע נוקט שרוב חכמי ישראל וכל חכמי האמת חולקים על הרמב"ם, וס"ל דנפש הישראלית חשובה יותר מכל הנבראים וכל המלאכים וכוכבי הלכת, ויהודי אחד חשוב יותר מכל התורה והמצוות, דיהודי עומד גבוה יותר ממלאכים וגלגלי רקיע.

ומדנחרב המקדש תמורת בני ישראל חזינו דישראל חשובים יותר מהמשכן וכדעת רוב חכמי ישראל, שרואים שהיה כדאי להחריב (או להחביא) את ביהמ"ק ובלבד שלא תכלה שארית ישראל.

ובזמן חורבן ביהמ"ק היו ישראל חוטאים ולכן נחרבה בירה, ועכ"ז העדיף השי"ת את בני ישראל יותר מביתו, חזינו דאף כשאנשים מתנהגים כראוי עכ"ז הם עדיפים על בית הבחירה, את"ד ע"ש.

גם כשחטאנו לא זו מחבבנו

וזו דבר נורא דאף בעבדותינו לא עזבונו אלוקינו, דגם במצב כזה נקט השי"ת כשיטת חכמי האמת ורוב חכמי התורה והעדיף את ישראל על בית אשר אוה למושב לו, דנשמות ישראל אפי' כשחוטאים עדיפי על המשכן והמקדש.

לזה מובן שפיר דודאי הוי יו"ט, דביום כזה רואים שכדאי להשי"ת לשרוף את היכלו ובלבד שישארו נפשות ישראל בעולם.

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלויים וגו'.

ופרש"י אלה פקודי, בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת ונמנו כל כליו לכל עבודתו. המשכן משכן, שני פעמים רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהם של ישראל. ורמז זה הובא ג"כ בבעה"ט ובדעת זקנים לבעלי התוס'.

צריך להבין אמאי רמז דוקא כאן בשמחת גמר בנין המשכן שהמקדש יחרב פעמיים, הרי בעידן חדוה חדותא.

נראה לבאר ובהקדם הא דמצינו בחורבן הבית שנאמר בפסוק (איכה א', ט"ו) קרא עלי מועד לשבור בחורי, ומביאים מזה (עי' ב"י סי' תקנ"ט) דתשעה באב איקרי מועד, והיעב"ץ התלונן על זה ותמה וכי איזה יו"ט הוי ת"ב, ולשמחה מה זו עושה ביום שנכנס טיטוס להיכל ושרף את בית המקדש.

איזה חשוב יותר? נפש מישראל, או

תורה ומצוות

ונראה לבאר הדבר דהנה זקה"ק בישמח משה (פרשת האזינו באופן השני בדף קמ"ג ע"ד) דין מה נחשב יותר, נפש מישראל או התורה והמצוות, דלהרמב"ם (במורה נבוכים ח"ג, פרקים י"ג-י"ד) שס"ל דגלגלי השמים הסובבים ברקיע גדולים וחשובים יותר מהאדם וכן מלאכי מרום חשובים יותר מנפש ישראל, כ"ש שהתורה והמצוות חשיבי יותר מנפש ישראל, וא"כ המשכן אשר שם שוכן

חביבות ישראל – ענותנותם

ולחבין למה באמת חפץ השי"ת בעמו יותר מהתורה ומצוות ומשכן השי"ת את המשכן למענם אף כשהם חוטאים.

נ"ל דזהו מחמת מידת הענוה הטבועה ומושרשת בטבע העם הנבחר וענותנותם היא בלא שיעור וקצבה. וכאמור (דברים ז, ז) לא מרבכם מכל העמים חשק ד' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים, ופרש"י לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע עליכם טובה לפיכך חשק ד' בכם, כי אתם המעט - ממעטין עצמכם כגון אברהם שאמר אנכי עפר ואפר, וכגון משה ואהרן שאמרו ונחנו מה, ובגלל שישראל כ"כ שפלים ונכנעים לכן השי"ת אוהב אותם, ובפרט כשהם חוטאים הם מוסיפים הכנעה על הכנעתם ושפלות על שפלותם ונחשבים בעיני עצמם כאין וכאפס, וזה חשוב מאוד אצל השי"ת.

וכמו שפירש זק"ק מצאנו כי לא בזה ולא שקץ ענות עני (תהילים כ"ב כ"ה) שהקב"ה לא מבזה ענוה של עני, ולכאורה במה נחשבת ענותנותו, דבשלמא גביר אדיר בעל צדקה, בעל בית בעמיו, למדן, ששפל בעיני עצמו הוי חשיבות, אבל עני שאין לו אפילו מה לאכול, וגם חכם אינו יכול לועגים לו, ודאי שיהא עניו ומאי רבותיה, עכ"ז - אומר זק"ק - כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, השי"ת אוהב ענוה אפי' של עני, ואף שאין לו במה להתגאות, שאינו יודע כלום, ולא מבין כלום, והוא לא יוצלח, ויודע באמת שהוא כלום, עכ"ז אוהב השי"ת את ענותנותו, כי אשכון את דכא.

ומי"לא אף שישראל חטאו לד' ולא היה להם במה להתגאות, אבל ענוים היו, והיו שפלים בעיני עצמם והתוודו ואמרו מפני חטאינו

וברור שחורבן ביהמ"ק הוא צער גדול, אבל מצד שני שמחים שהעדיף הבורא אותנו על בית מקדשו וכלל ישראל נשאר, ולכן הוי יו"ט.

כלל ישראל חשוב מנפש צדיק

לפי"ז מובנת השמחה וההילולא שעושים ביום היארצייט של הסתלקות צדיקים, ובחצרות צדיקים עורכים סעודות ומגיעים מקצוי ארץ ושמחים, והיו שאחלו זה לזה מזל טוב.

וצריך ביאור מה שמחה יש בהסתלקות צדיקים, אדרבא מצינו דשקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו (ר"ה י"ח, ע"ב), ומה השמחה בזה.

אך להנ"ל אתי שפיר דהרי מיתת צדיקים מכפרת, וכמ"ש הגמ' (מו"ק כ"ח, ע"א) למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת. וכאשר הציבור חטאו והעולם נתחייב כליה, מסלק השי"ת את צדיק הדור, ועי"ז נתכפר לכל העם, ומפני זה שמחים ביומא דהילולא.

ומעמא דידה כטעמא דמקדש, דכמו שנשמות ישראל חשובות יותר מהתורה והמצוות משום שנשמות ישראל חשובות מצד עצמיות נשמתם גם כשאינם הולכים בדרכי השי"ת וחוטאים, כן גם כלל ישראל, אף שהוא במדרגה נמוכה, עכ"ז חשובים הם יותר מצדיק א', שהם כוללים הרבה נשמות והוא רק נשמה א', ואף שבאיכותו הוא גדול יותר מכל כלל ישראל, הא חזינן שנשמות ישראל גדולות יותר מתורה ומצוות וא"כ כלל ישראל נחשב יותר מצדיק א' אף שבגבהי מרומים מדרגתו, ולכן נלקח הצדיק תמורת כל הדור.

אלף כאן רואים את מדרגתו של מרע"ה, לא יאומן כי יסופר איך שמלבשתו ענווה, ודבר זה לא ניתן להבנה בשכל אנושי.

ולמרות שהוא לבדו בנה את המשכן והיה ממונה על כל הבנאים הגדולים והמומחים, ועל פיו יצאו ונכנסו כולם, וגם ראו ניסים גדולים בבנייתו, כגון אצל המנורה שהכניסו ככר של זהב באש ויצאה מנורה מאליה וכדו' והכל היה בפלאים גדולים, ומשה רבינו במקום שיאמר לעצמו, אני משה בניתי משכן לד', אשר אף אחד לא זכה לזה, לא אברהם אבינו, ולא יצחק, ולא יעקב, רק אני, אני בניתי בית לד', הוא לא אמר כן! אלא אדרבא הוא רק מפחד שיאמרו עליו שהוא גנב, הוא פחד שיעצקו אחריו גנב, והרגיש שהוא חייב לתת חשבון על כל המלאכה, דאל"כ ודאי יאמרו עליו שהוא גנב, הרי יש הרבה גנבים בעולם ויחשבו שמשה רבינו הוא כאחד מהם.

ואת זאת ראו ישראל והתבוננו שמשה רבינו על אף גדלותו מביא חשבון על כל פרוטה, ומזה למדו מוסר לעצמם להתנהג במדת הענווה והבינו שכל שהאדם הוא יותר גדול כמו כן צריך הוא להיות עניו יותר.

ענוה כזו שהיא מעל הטבע הבאה ע"י תורתנו הקדושה המלבשתו ענוה שייכת רק אצל צדיקים, אך לגבי המלאכים לכאורה לא שייכת אך מדרגה דענוה דהא לא ניתנה תורה למלאכי השרתא.

הזדמנו שם ג"כ הרבה גדולי ישראל ותקנו תקנות רבות לתקון הדור, וחלק גדול מתקנות ד' ארצות נתקנו ביומי דשוקא אלה בפרנקפורט, והונהג שם שהגאון האדיר המרא דאתרא הגה"ק ר' אביש'ל שכל בית ישראל חרדו ממנו הי' דורש בשבתות אלו בביה"כ הגדול

- א"כ כבר היה כדאי להשי"ת להפקיר ולאבד את ביהמ"ק ובלבד שהיהודים הענוים האלו ישארו.

ענותנותו של משה

ודבר זה להתנהג בתכלית הענווה והשפלות ממושה רבינו למדו שאמר ונחנו מה, וכדחזינו בפרשתו פרשת פקודי שבו מוסר ומפרט את כל חשבונות הכסף והזהב ושאר נדבת המשכן, ללמד כל דבר למה שימש וכמה נצרך לכל מלאכה.

ומבואר במדרש (תנחומא פקודי ח') עם שהוא עושה חשבון והולך ומונה כל דבר ודבר, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל, ונתעלם ממנו שעשה בהם ווין לעמודים, והיה עומד ומתמיה ואומר: עכשיו ימצאו ישראל לומר עלי שנטלתי אותם! מיד האיר הקב"ה את עיניו ותלה עיניו וראה (או שהזכירוהו מן השמים) שהיו עשויין ווין לעמודין, התחיל להשיב להם בקול רם: ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ווין לעמודים, ע"כ.

והדבר מתמיה עד מאוד, וכי יעלה על הדעת שיחשדו למשה רבינו, שהוציאו ממצרים וקרע להם את הים ונתן להם את התורה, שגנב ממלאכת המשכן, הרי גם גנב רשע ושפל ביותר לא הי' מעזי לגנוב מנדבת המשכן, וכאן חשש משה רבינו שיחשדו בו רועה ישראל הנאמן שגנב מנדבת המשכן.

א. וידוע עובדא שמספרין העולם על הגאון ר' אביש'ל פרנקפורטער זי"ע שהיה בזמן תלמידי הבעש"ט והיה גאון נורא וחבר ספר שו"ת שהאיר לארץ ולדרים. בפרנקפורט היתה לתקופות השנה התאספות רבתי של אלפי סוחרים ליריד גדול, וכמו"כ

כי אתא שבת פנו והלכו כל הבעלי בתים וסוחרי העיר והבאים מחוצה לה לשמוע את דרשת הרב המרא דאתרא, הגאון הנודע ר' אביש'ל פרנקפורטער, וגם הסוחר המכה היה בין הבאים לדרשה. בהכנסו לביהכנ"ס ראה ויחשכו עיניו בראותו דהרב העומד אצל ארון הקודש ודורש הוא אותו שהכה באמצע השבוע, ופניו חפו ונשבר מאוד ונגע ללבו עד שנפל מתעלף מרוב עגמת לבו, ביסרו את עצמו חשדתי את הרב, הכיתי אותו כמעט עד כלות הנפש וזרקתי אותו מביתי, רשעות כזו היתה בי לחשוד את הרב דפרנקפורט על לא דבר ולהכותו ולבזותו, וכך שכב מתעלף מתוך שברון לבו ויסורי כליותיו. כמובן שמיד טפלו בו ועוררו אותו, אך מיד כשהרים את ראשו וראה את הרב עומד ודורש חזר והתעלף עוה"פ, ושוב מעוררים אותו ושוב הוא נופל ומתעלף, עד ששמו לב שכאשר הוא מביט על הרב הוא מתעלף, אז הוציאוהו ועוררו אותו ושאלוהו מה זאת שמתעלף בראיית פני הרב, ובבושת פנים סיפר איך שחשד את הרב בלא בדיקה כלל, ובלא כלום הכהו ובזוהו בעוד שברור שהרב לא נגע לעולם בממון שאינו שלו. כדרך העולם היו אנשים שיסרו אותו וגערו בו, בכל מיני חירופים וגידופים וקללו אותו. אך היו כאלה שרחמו עליו וניסו לנחמו שאל לו לדאוג - באמת הרבית לפשוע אך רבינו ידוע במידת ענוותנותו ובטוח שכאשר רק תגש אליו ותפייסו ותבטיח לו שיותר לא תשוב לכסלה ימחל לך מיד ועוד יבקש ממך סליחה על עגמת נפשך. עצה יותר טובה מזו לא היתה לו, חכה כשעתיים עד שרבי אביש'ל (שהיה חריף מאוד ופלפל כדרכו של הפלתי הרבי ר' יהונתן ועוד) גמר את דבריו, ובגמרו נעשה כל ההיכל כמרקחה, זה מותיב וזה מפרק, זה מודה לר' אביש'ל וזה שואל אותו דבר הקשה לו, מכל עבר נשמעות צעקות יישר כח, יישר כח, כל אחד מאלפי היהודים רוצה לזכות ולומר לר' אביש'ל "יישר כח" ובתוך זרם ההמון פונה ג"כ הגביר המכה רועד כולו אל ר' אביש'ל לבקש מחילה וכפרה ממנו. ובראות ר' אביש'ל שהאיש ההוא מנסה להגיע אליו הבין שכנראה עדיין חושד בו שגנב לו את המקלורוצה עתה לתובעו או להכותו. מיד פנה אליו ר' אביש'ל בבהלה ואמר לו

שבעיר, ואלפי האורחים ות"ח וגדולי הדור היו באים לשמוע את דרשתו. ודרכו של הרב דמתא הגה"ק ר' אביש'ל היתה לסבב בימים אלו בין סוחריו השוק הרבים ולבקש את תרומת ידם להכנסת כלה, פדיון שבויים, או איזה מטרה אחרת שמצא לנכון באותו זמן. בימות החול היה הרב לבוש בלבוש מרופט ובלוע וכובעו היה קרוע ובלוי. (באשר את כל ממונו פיזר לצדקה ונשאר בחוסר כל) אך רוב היהודים הכירו אותו וכיבדוהו במתנות הגונות כיאה לרבה של פרנקפורט והיה מצליח לאסוף סכום הגון למטרה הנצרכת לו באותה שעה. באחת הפעמים כשהלך ברחוב מפונדק אחד למשנהו נכנס לאחד הפונדקים ופנה שם לאדם שפל שלא ראה מעולם את הפרנקפורטער רב, וגם ממנו בקש הרב שצריך דחוף כסף לצורך פדיון שבויים. אך אותו אדם התריס וענה כנגדו, הלא אתה נראה כאדם בריא וראוי לעבוד עבודה ומדוע נרפה אתה לקבץ נדבות, למה אתן לך כסף, אדרבא תן אתה לי, ועתה ברח לך מכאן, סיים את דבריו וגרשו מבית מלונו, ר' אביש'ל לא נעלב ולא לקח את דבריו אל לבו אלא הלך משם ויצא לרחוב העיר. אותו אדם היה איש נכבד והיה לו מקל מכסף וכשיצא הרב מהבית הבחין העשיר כי המקל איננו, מיד אמר לעצמו ודאי אותו הלך עני שלא רציתי לתת לו מתן יד גנב את מטה הכסף היקר. ומיד (כלי לחפש את המקל בחדרו) יצא ומצא את הרב בצאתו מביתו ותבע ממנו בחזקה, גנב שכמותך החזר לי מיד את המקל, ור' אביש'ל עונה לו - חלילה, האמן לי שגם בעבור כל חללי דעלמא לא הייתי נוגע בממון שאינו שלי. אך העשיר אינו מאזין אליו כלל, ומכה אותו וצועק, גנב השב את מקלי, ור' אביש'ל מתחנן על נפשו שיעזבוהו, אך אף אחד לא ראה את כל זה להצילו מידי, והגביר אינו מניח לו וממשיך להכותו שעה ארוכה עד שהתייאש ממנו וחזר לביתו, כשנכנס לביתו חפש קצת והנה מקלו מונח בצד חדרו, אז כבר התחיל קצת להתחרט והצטער שהכה את היהודי ההוא, אך כמובן שהתיאש מלחפש אותו ולבקש סליחתו בין אלפי האנשים הנמצאים כאן ביומי דשוקא, וניחם את עצמו שמה שהיה היה.

ביאור הכתוב

וא"כ לפ"ז ישראל גדולים יותר ממלאכים, כי מצויה אצלם ענוה כזו שאינה נמצאת אצל המלאכים, וממילא הוא נחשב יותר מהתורה והמצוות, ויותר מהמשכן, ולכן ה' כדאי להשי"ת למשכן אותו בעוונותיהם של ישראל.

לזה דייקא כאן באומרו אלה פקודי המשכן שמושה רבינו בא לפקוד ולספור את ההוצאות של המשכן כדי שלא יחשדוהו שמה גנב, והוצרך לזה מחמת ענוותנותו, דהא באמת לא היה אף אחד חושדו בכך, אך בכ"ז במקום להשתבח בעצמו לומר, אני בניתי משכן לד' הוא חושב שיחשדו בו, ולכן הוכרח לעשות חשבון ולהוכיח שהשתמשו עם כל הכסף והזהב, (ובבעה"ט הביא דפקודי מלא וי"ו שפקד לכל ו')

מאות אלף מישראל שלא יחשדוהו שלקח מן הכסף).

ובשישראל ראו את זה למדו ממנו, וגם הם נעשו שפלים בעיני עצמם, ולכן הם חשובים מאוד בשמים, דהא מאן דאיהו זעיר איהו רב, והוא גדול ונחשב בשמים עד שראוי וכדאי להחריב את המשכן תמורת בני הענוים, דישראל נחשבים ע"י מדרגת הענוה יותר מהמלאכים ויותר ממשכן ד'.

ולכן כאן שרואים את מדת הענוה של מרע"ה שעל ידו נעשו ישראל ג"כ ענוים, ועל ידה זכו שהמשכן משכן, שנתמשכן בעוונותיהם של ישראל, דראוי וכדאי שהמשכן יהא קרבן וכפרה לכלל ישראל הענוים.

מעידן רעוא דרעון פקודי תשל"ד

כשעשה לי ולהבחל"ח לאחי אברהם הי"ד בעקיטשע חדש (והייתי אז נער בגיל י"א), אמר לי הבט נא, זלמן לייב, אין לי כסף ועכ"ז אני עושה לך בעקיטשע חדש, הבטח לי עכ"פ שתזכור פעם שהיה לך אב זקן - ובאומרו זאת בכה כ"כ והלואי שאבכה כך ביוה"כ בכל נדרי - הבטח לי שכשתזכר מאביך הזקן תלמד פרק משניות להציל אותו משאול תחתית - ופרץ עוה"פ בבכי ובכה כ"כ עד שלא היה מסוגל להמשיך לדבר, והוא היה בטוח שהוא הולך לשאול תחתיה. ולמרות שקטן הייתי הבנתי את מדרגתו בענוה. ודבר זה אינו בדרך הטבע, מי שהכיר את הצדיקים מהדורות הקודמים, ידע מה זה ענוה למעלה ממציאות העולם הזה.

- האמן לי, אני מבטיחך במקום קדוש שלא ראיתי את המקל ולא גנבתי אותו, אנא עזוב אותי.

זהו ענוה שאינה כלל בהשגתו, מדובר כאן מאדם שהוא הרב של פרנקפורט ובבית הכנסת שלו וכאשר אלפי איש באו לכבודו לשמוע את שיעורו בצמא, והוא עוד יכול לחשוב שחושדים בו בגניבה ויתבעו ממנו את המקל, זוהי ענוה שא"א להבינה, וכאשר פירשתי מכבר מאמר המשנה (אבות ו' א') כל הלומד תורה לשמה וכו' ומלבשתו ענוה. שהתורה עושה אותו עניו מעל לדרך הטבע.

וכך היה אצל זקה"ק מצאנו שאמר על עצמו "בכל העולם אין חוטא כמוני". וכן אאמו"ר הק' פעם

חורבן המקדש וכליו מפני החטאים

בנין המקדש וחורבנו תלוי במעשינו

ונראה בכוונת דברי בצלאל, בהקדם מה שאמר פעם זקה"ק בעל דברי חיים בשולחנו הטהור בשם רבינו הקדוש מלובלין זי"ע, שעל ידי המצוות ומעשים טובים שעושים בני ישראל נבנה בית המקדש וכליו בשמים ממעל, ובעת שיהיה כולו משוכלל ובנוי ירד למטה וייבנו חומות ירושלים בגאולתינו השלימה. וסיים זקני הקדוש ואמר, עכשיו כולו בנוי ועומד וחסר רק הפרוכת. וישב שם אז הגה"צ מוה"ר שבתי זצ"ל (שהיה ראבד"ק טורנא ומגדולי תלמידי ראפשיין) ועמד ושאל: ומדוע אין רבינו גומר אותה. נתחווור פני זקה"ק והשיב: וכי מי הגיד לכם שלא גמרנוה, כבר היתה עשויה וגמורה, ובא לו רשע בארצות המערב ועשה עון פלילי ובכך קרעה לגזרים.

מזה יכולים לראות כמה החטא גורם. דבזמן שישאל עושים רצונו של מקום ודבוקים בו, אין להסט"א שום כח ליטול מהקדושה, ואדרבה הקדושה עוד נוטלת מהם, וכמו יעקב שנטל את הברכות מעשו. ואם נשקעים בגשמינות

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח כב).

וברש"י אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר לו משה בצל א-ל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר עשה כלים.

צריך להבין (א) סיבת הדבר שמשנה רבינו שינה מציווי השי"ת. (ב) בדברי בצלאל, מה הדמיון למנהג עולם שאדם חושש על כליו מפני הגשמים או מפני הגנבים, לא כן כשהם מסובבים בענני הכבוד ולא יכם מטר, וגם מפני הגנבים לא היה מקום לחוש וכי איזה אדם מישראל יהין למעול בהקדש ולגנוב מכלי המשכן. (ג) למה רמז הכתוב דבר זה כאן בפרשת אלה פקודי המשכן, ולא למעלה בפרשת ויקהל שמדבר מעשיית המשכן וכליו.

ופעם אחת אמר שנפלה בית טומאה אחד בצורה גדולה מאוד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מוריני הרב יעקב יצחק מלאנצהוט מתפלל תפילת י"ח מתפילת מנחה מפיל כל מה שבונים. והבנתי דבריו הקדושים, שמפיל זה על ידי שעל ידי תפילתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל" וכו' (זרע קודש פרשת תצא בפסוק כי תבנה בית חדש).

א. "על פי מה שפירשתי ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם, שבונה ירושלים ה' (תהלים קמו ב), ובמה בונה אותה, בימינו על ידי הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו ית"ש, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש. יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מירשאל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו. וכן שמעתי מהרב הקדוש מוריני הרב אלימלך [מליזענסק] זצ"ל, שכשעשה עליית נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות.

ניתן שליטה לקליפות העומדים עליו. לכן ישנם מתניו להרהר בתורה בכל הזמן, ומיד יטול ידיו במים וימשיך ללמוד בפיו עד שיישן. ואף כשאנו יכול ללמוד, מכל מקום הרהור מותר תמיד, ויקיים מצות ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך, היינו דרך גבר בעלמא (עיין קידושין ב ב). וכולי האי ואולי יעלה בידו להישמר שלא יפול לנוקבא דתהומא רבא.

וכן הוא אומר (תהלים קיט קכב) **ערוב עבדך לטוב** בחינת טוב, היפוך מבחינת (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה', **אל יעשקוני זדים** שהסט"א לא יעשקו את מעט המצוות שיש לי. **ערוב עבדך לטוב** היינו על ידי התורה שנקראת טוב (אבות ו א), וסגולתה להגן ולהציל את האדם שאל יעשקו אותו זדים.

בצלאל בנה משכן תחלה – לעסוק בתורה

ולפי שבצלאל נתיירא מאד מהקליפות אשר סבנו גם סבבנו, ושמא אחרי שיעשה כלי המשכן יבא איזה רשע ויעשה עון פלילי, ובכך תינתן כח לסט"א לקרוע את הפרוכת, ולשבר כלי המשכן. לכן רצה תחלה לבנות את המשכן, וכבר כתב נביא ה' החתם סופר זי"ע (תורת משה בתחלת פרשתינו) שמלבד משכן אהל מועד עשו עוד משכן לעדות בית המדרש ללמוד שם תורה ברבים, ושמשכן זה הקדימו לעשות, עיי"ש בדבריו הקדושים. ונראה לומר עוד שבמשכן גופא היו ב' ענינים, א) מקום העבודה והקרבת קרבנות, ב) מקום תורה כי שם נועד ה' עם משה וציוהו את כל התורה הזאת. לכן בנה בצלאל תחלה את אהל המשכן, ומסגולת האהל, אשר קדושתה גדולה מאוד ונועדת להשראת השכינה [והשמעת דבר ה' ביד משה], שידבקו בני ישראל בתורה הקדושה.

וחוטאים לפני השי"ת, ניתן כח להסט"א ליטול התורה ומצוות שישאל עושים, ומעכבים בעדם שלא יוכלו להתפלל כדת, ומכשילים אותם בתפלין פסולים וכדומה, ועד שיש להם כח גם לקרוע את הפרוכת ולשרוף בתי מדרשות, וכעין דמצינו (תענית טז א) כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווננו.

שמירה על ידי לימוד התורה

ובעת כזאת כשרואים איך שהרוצחים והמחבלים עומדים עלינו רח"ל, יש להתבונן ולראות בפנימיות הדברים, דקיימי עלן כי כסלא לאוגיא (ברכות ו א), שרעבות מזיקים סובבים את האדם ומצפים להזדמנות שיוכלו להתנפל עליו, ולשדוד ממנו כל ניצוץ שפע דקדושה שניתן לו מן השמים.

ואין לנו אלא עצה אחת ללמוד תורה לשמה, תורה אגוני מגני ואצולי מצלי (סוטה כא א), ויקויים בנו דבר הכתוב (משלי כב) בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. ולפני השינה יש לו לאדם ללמוד לכל הפחות דף אחד גפ"ת לשמה לשם השי"ת, ובעלותו על משכבו יחזור על משנתו במחשבתו, וגם כשנוגע במקומות המכוסים שבגופו אפשר דמותר להרהר בדברי תורה, דלא גרע מנגד ערוה שדיבור אסור והרהור מותר (עיין מג"א פה ב), וכמדומני שיש להביא כמה ראיות לזה בהלכה, והדבר עדיין צריך תלמוד וביורור, אבל כפי הנראה יש צדדים להקל בזה, ולאפוקי מסברת עמי הארץ שנוטים להחמיר בזה משום כבוד התורה, כי הוא חומרא דאתי מינה לידי קולא. ונפקא מינה הלכה למעשה לכל אדם מישראל בעת שפושט את מלבושיו, שיוכל לחשוב בדברי תורה, ולא יפסוק אף לרגע קט, כי היסח הדעת פוגם, דאם יסח דעתו לרגע כבר

ואמר לו משה שמא בצל אל היית, ולהמבואר בפנימיות התורה הקדושה הצירופים בחינת צל (ראה עמק המלך י יד, קהלת יעקב ערך צל), דבמקום שאין אור החמה שולטת יש התגברות המזיקים, וזה סוד (פסחים קיא א) הישן בצל הלבנה דמו בראשו, ויש בזה ענינים עמוקים. והצדיק את דברי בצלאל דכיון שיש כח גדול של מזיקים צריכים שמירה, ויש לעשות תחלה את אהל המשכן, שמזה יהא לבני ישראל רמו שלא להסיח דעת מתורה הקדושה ולא ליפסק פומייהו מגירסא, ובכך ישתמרו כל הכלים ישום מזיק ומחבל לא יוכל לגשת אליהם.

ונאמר דבר זה בפרשה זו שנאמר בתחלתה אלה פקודי המשכן משכן העדות, וברש"י שנתמשכן שתי פעמים בעונותיהם של ישראל, מזה רואים כמה החטא גורם, שניתן כח ורשות לרשעים ליכנס לבית קדש הקדשים ולעשות בית אלקינו למאכולת אש, ומהאי טעמא עשה בצלאל את כל אשר צוה ה' את משה, שכוונה דעתו לעשות תחלה אהל ואחר כך כלים, כדי שלא תשלוט כח הטומאה עליהם להחריבם ולקלקלם.

רעוא דרעוין פקודי תשל"ו

וקדושת המשכן תגן עליהם שיעסקו בתורה לשמה. ובכך יהא שמירה לכלי המשכן אשר יעשה אחר כך שהמזיקים לא ישלטו עליהם, כמו שאמרו בעוסק בתורה שמזיקים בדלים הימנו (עיין ברכות ה א בקורא קריאת שמע ובפני יהושע שם, וע"ע מקנה קידושין כט ב ד"ה אפשר דמתרחיש).

אמנם משה רבינו ע"ה, בגודל צדקתו וענותנותו, לא עלה בדעתו שום חשש שאחד מבני ישראל יעשה עבירה חמורה כזו, שיהא בה כדי לגזול ולשבר את כלי המשכן. לכן לא חשש לעשות הכלים תחלה.

אבל בצלאל חשש שמא יכשל אחד מהם בחטא, ואמר כלים שאני עושה להיכן אני מכניסם, לשמרם שלא ישלוט בהם הסט"א. אשר על כן עשה אהל תחלה, היינו אהל תורה כענין (בראשית כה כז) ויעקב איש תם יושב אהלים, שעד גמור המלאכה ישבו שם בני ישראל ויעסקו בתורה. (ולב בית דין מתנה עלה מעיקרא שיהיו רשאים להיכנס בשביל ללמוד שם. וגם אפשר דכיון שרק לומדים בפה הוי כדין קול מראה וריח שאין בהם מעילה מן התורה (פסחים כו א)). ובזכות התורה ינצלו מכל עבירה ולא יתקלקלו הכלים.

(א) מעלת סיום מסכת. (ב) התגברות מיוחדת שלא לגמור מצוה.

כל דבר מצוה ודבר שבקדושה, ההתחלה הוא בחשק ובהתלהבות.

כמו שרואים כשמתחילים זמן חדש בשיבה, והבחורים או האברכים מתחילים מסכתא חדשה, מתחילים ללמוד בהתמדה גדולה, עד שנדמה שילמדו כך כל השנה, וכשעובר הזמן, ועובר עוד יום ועוד יום, נעשה הדבר להרגל, וכבר לא מרגישים את ההתלהבות שבתחילת הזמן, ונהיים עייפים ומיוגעים והכל נהיה קשה יותר. וכן בכל דבר מצוה הוא כן, שבהתחלה הוא קל יותר. (א)

מעטים מסיימים ש"ס

ובן הוא בלימוד התורה, שבהתחלת לימוד המסכתא עדיין גדול החשק, אבל מעטים המה שזוכים להשלים ולסיים המסכתא. ורואים זאת בחוש, שיש מעט אנשים בעולם, ואפילו תלמידי חכמים, שסיימו ש"ס.

סיפר לי יהודי אחד ששמע מגאון אחד, מגדולי ליטא, שהיה מפורסם כגאון עולם ולא

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו, ויביאו את המשכן אל משה וגו'. ובהמשך הפרשה (בפסוק מ"ב) ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו בני ישראל את כל העבודה.

ברש"י כתב: ויביאו את המשכן, שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו.

ולכאורה צריך ביאור שדברי רש"י סותרים זה את זה, שמתחלת דבריו משמע שהיה ביכולת כל אדם להקימו אלא שהניחו למשה מפני כבודו. ומסוף דבריו משמע שהטעם משום שרק משה היה יכול להקימו.

אין חסידות כחסידות בתחלתה

נראה לבאר דהנה אין חסידות כחסידות בתחילתה (הקדמת הרוקח), דכשמתחילים

התפילין בכח גדול ובהתלהבות יתירה.

והנה כי כן אם יתחיל ויניח תפילין ג' חדשים קודם חבר מצוה, אזי כשיגיע זמן החיוב מן הדין להניח תפילין כבר תהיה אצלו כמצוות אנשים מלומדה, וההרגל יעשה את שלו, שתקה ההרגש דקדושה שהיה אצלו בעת התחלתו להניח תפילין, ועדיף טפי שהפעם הראשונה שמתחיל להניח תפילין יהיה כשנעשה בן י"ג, שהוא בר חיובא, ואז יניח תפילין בהתעוררות גדולה ואמיתית, וכדברי הזוה"ק (ח"א ע"ח ע"ב) שביום ההוא מקבל נשמה חדשה והתעוררות גדולה לטובה.

א. זה טעם המנהג בצאנז ובעוד מקומות, וכן נהגו בכל המקומות בגאליציא שלא היו מתחילים להניח תפילין כי אם ביום שנעשים בר מצוה, וכשיטת הרמ"א (באור"ח סי' ל"ז ס"ג), ולא כאותם המקומות שנהגו שהילדים היו מתחילים להניח תפילין כחודש או ג' חדשים לפני הכנס לעול המצוות.

בשם צדיקים נאמר הטעם בדבר, דהנה רואים שבפעם הראשון שנער חבר מצוה מניח תפילין יש לו התפעלות והתלהבות גדולה, ואפילו אם הוא ילד פשוט ביותר, ומטפל בתפילין בחרדת קדושה, ורץ למקוה השכם בבוקר, ומכין עצמו בהכנה דרבה להניח

ומסיימים מסכתא ואומרים הדרן, וכשיהודי זוכה לסיים מסכתא בגמ' ובתוס' בעמקות בעזרת ה', הוא ענין מיוחד וברכה מיוחדת מן השמים.

גם יש בזה כמה סודות נעלמים באמירת ההדרן, כמה שמזכירים את שמות בני רב פפא, ובים של שלמה (בסוף מס' ב"ק) נמצא טעם בדבר, וכבר הקשו בזה שהרי היו לו עוד בנים ומדוע לא מונים אותם, ורואים מזה שהוא מדברים העומדים ברומו של עולם.

ביזיון למצוה כשאין גומרים

מה נוראו דברי חז"ל במי שמתחיל במצוה ואינו גומרה, כדאי' בגמ' סוטה (י"ג ע"ב) שקובר אשתו ובניו ויורד מגדולתו וכמו שמצינו ביהודה שהתחיל במצוה ואמר מה בצע ולא גמר קבר אשתו ובניו רח"ל ויורד מגדולתו.

ולכאורה הדבר צריך ביאור אמאי נענש יותר משאר אחיו שכלל כלל לא התחילו במצוה, ומדוע באמת המתחיל במצוה ואינו גומרה מיגרע גרע טפי ממי שאינו מתחיל כלל.

ובפשטות הסבר הדברים הוא שאם מתחיל במצוה ומפסיק באמצע ומניחה הוי ביזיון למצוה שמניחה והולך לעסוק בדברים אחרים. ומצינו בעוסק במצוה שפטור מן המצוה (סוכה כ"ה ע"א ובתוס' שם ד"ה שלוחי מצוה) ואפי' בהולך בדרך לצורך מצוה, ולכמה שיטות בתוס' אפי' לן בדרך כל זמן שטרוד במצוה הריהו פטור מכל המצוות, ולכמה שיטות (עיין רש"י ברכות י"ח ע"א ורמב"ם פ"ד מהלכות קריאת שמע ה"ז ועוד) הוא לא רק פטור כי אם אסור לו לעסוק במצוה, והטעם הוא משום ביזוי המצוה שעוסק בה, שיהיה ביזיון אם יניחה וילך לעסוק במצוות אחרות, ורואים מזה חומר הענין שלא להפסיק באמצע דבר מצוה כי אם לגומרה.

אזכיר שמו מפני כבודו, והוא היה תלמידו של החפץ חיים, שכידוע היה מעורר תמיד ללמוד סדר קדשים והיה מדבר הרבה על זה, וכן הדפים ספרים בעניני קדשים, ופעם היה הרב הזה אצל החפץ חיים ושמע איך שהחפץ חיים מעורר בענין זה שצריך ללמוד סדר קדשים, ובאמצע הדברים הפנה מבטו אל הרב הזה ואמר: כבר אי אפשר לסבול זאת, שנמצא אדם מכובד, רב וראש ישיבה, שכבר למד את הש"ס, ומימיו עוד לא למד מס' זבחים. הלה הבין מיד שכוונתו אליו, וסיפר שמיד ברח משם, ולקח גמ' זבחים ולמדו עד תומה.

על זה יש התגברות מיוחדת מצד היצר, שלא לסיים מה שהתחילו ללמוד.

אסון הישיבות – אין גומרים המס'

וזהו האסון בישיבות בדורנו שבהתחלת הזמן מתחילים מסכתא, ולומדים את הדפים הראשונים בהעמקה ובעיון, וגומרים פרק או שני פרקים, ולזמן הבא כבר מתחילים מסכתא אחרת, ואין מספיקים לסיים מסכתא אחת שלימה.

בוודאי שגם בזמן הראשונים היה נהוג כן, שבתחילת הזמן היו מתחילים מסכתא חדשה, וכמו שכבר כתוב בקדמונים שכן היה סדר הישיבה להתחיל בכל זמן מסכתא חדשה, אבל היו גומרים את המסכתא עד סוף הזמן, משא"כ היום מהפכים הסדר ומתחילים ולומדים קצת מכאן, ושוב עוברים למסכתא חדשה, וזו וזו לא עלתה בידם.

מעלת ההדרן

ובל זה מחמת התגברות הבעל דבר, שאינו מניח לסיים מסכתא, ושיוכלו לימר את ההדרן, שיש בזה זכיה וקדושה וענין מיוחד שהקב"ה עוזר

זקוקים לסייעתא דשמיא גדולה ומיוחדת לא להישאר באמצע, כי הבעל דבר מניח הרבה כוחות ועושה כל מה שביכולתו, וירשה לעשות את כל החומרות וההידורים, לבנות בתי כנסת מפוארים, ולבנות ארון הקודש מהודר, שיהיה בה ספר תורה נאה שיהיה חבל להוציאה, ובלבד שלא ילמדו ולא יעסקו בתורה, ורואים זאת בחוש.

גמור המשכן ע"י משה

לכן עשה ה' ככה שגמור הקמת המשכן יהיה ע"י משה רבינו, להראות שלהתחיל בעשיית המצוה יכול כל אחד ואחד, אולם כדי לגמרה צריך את משה רבינו שהוא יקימה. ולכן לא היו יכולים להקימו מחמת כובדה, היינו שכל כוחות הטומאה מכל קצווי תבל התאספו ובאו לשם כדי למנוע בפועל את העמדת הקרשים, כדי שלא יוכלו לגמור ולהשלים את מלאכת המשכן.

לכן הניח הקב"ה למשה הקמתו, והוא היה יכול להרימם, וזהו להראות לדורות עולם שלגמור מצוה אי אפשר רק על ידי סייעתא דשמיא וכוח אלוקי, ולבקש הרבה מאת הבוכ"ע שיוכלו להשלים ולגמור את אשר התחילו לעשות.

ביאור הכתובים

ותבא כל עבודת אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, היינו שאת כל מלאכות עבודת המשכן היו יכולים לעשות בניקל, אמנם את המלאכה האחרונה של השלמת הקמת המשכן לא היו יכולים בשום אופן, ואפילו כולם כאחד ג"כ לא יכלו, עד שהוצרכו להביא את המשכן אל משה.

ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו, שהוא בכח קדושתו יוכל להתגבר

כמו כן במי שמתחיל ללמוד מסכתא ואינו לומד את כל המסכת, הוי כאומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינו נאה, ואיתא בגמ' (עירובין ס"ד ע"א) שעליו נאמר כי דבר ה' בזה (במדבר ט"ו ל"א). שחלק זה של המסכתא מוצא חן בעיניו וחלקה השני כבר אינו נושא חן בעיניו, וכי אתה הוא מבין איזו שמועה נאה ואיזו אינה נאה ללמוד רק את ג' הפרקים הראשונים של המסכתא ותו לא.

לדוגמא, במסכת פסחים הרגילות הוא ללמוד עד פרק מקום שנהגו, ואילו את חלקה השני של המסכתא הנקרא פסח שני אין לומדים, הרי זה בזיון למסכתא להתחילה ולא לסיימה.

היצה"ר נותן להתחיל ולא לסיים

ממדוי הדור הוא שמתחילים במצוות ואין גומרים אותם. היצה"ר נותן להתחיל בדבר מצוה, אבל אינו נותן לגמרה. ועל זה יש התגברות כח הטומאה, וצריך הרבה סייעתא דשמיא כדי לגמור מצוה שהתחילו בה.

רואים גם שאפילו אדם שמשכים בבוקר, ונוטל ידיו והולך ללמוד, ומתחיל את היום במצוה כראוי, אמנם כמעט שלא בנמצא מי שילמד שעה או שעתיים לפני שהולך לישון, לגמור ג"כ את היום בתורה, ותמיד בגמור היום הוא כבר עייף ואין לו כח, ונרדם על השולחן או שנופל על משכבו. וזה משום שהיצה"ר אינו נותן לו שיגמור את היום בתורה, כי "ובשכבך" הוא קשה יותר מאשר "ובקומך" שזהו הגומרה.

השמחה שבסיום

זה הטעם שכשעושים סיום הוי סעודת מצוה, כי כדי לעשות סיום צריכים הרבה סייעתא דשמיא שיוכלו לגמור מסכתא, וסייעתא דשמיא מיוחדת צריכים לסיום הש"ס.

על כוחות הטומאה ויקים את המשכן. ועל זה ממושיך ואומר: **ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו בני ישראל את כל העבודה**, היינו שאת כל עבודת המשכן הגדולה היו יכולים לעשות, מלבד ההקמה שהוא הגמור לא עלתה בידם. **וירא משה את כל המלאכה** והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו, וא"כ מדוע אינם יכולים לגמור, וחשב משה שאם יברך אותם תועיל ברכתו ויוכלו להקימם בעצמם.

וע"כ ויברך אותם משה, וברש"י שאמר להם יה"ר שתשרה שכינה במעשי ידיכם, שיוכלו להתגבר על השטן, ולהשלים ולסיים את מלאכת המשכן.

לזה אמר לו השי"ת, וידבר ה' אל משה לאמר ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד, שאפילו ברכתך לא יועיל להם, כי הגמור שהוא העיקר מוכרח שיעשה על ידיך.

משיעור חורש"י פקודי תשל"ו

התוכן:

לימוד התורה וידיעתה מרבים שלום בישראל

ממותר הנדבות הקימו ביהמ"ד / הביהמ"ד - תנאי לקיום המשכן / ביאור גדר "שנאת חנם"
/ ע"ה - בקל יכשל בשנאת חנם / בעיקרי תורה אין מחלוקת / אלו ואלו דברי אלקים חיים
/ ביטול תורה מביא שנאת חנם

(א) חביבות האדם מישראל אצל הקב"ה / (ב) מעלת ישראל - מדת ענותנותם

איזה חשוב יותר? נפש מישראל, או תורה ומצוות / גם כשחטאנו לא זז מחבבנו / כלל ישראל
חשוב מנפש צדיק / חביבות ישראל - ענותנותם / ענותנותו של משה / ביאור הכתוב

חורבן המקדש וכליו מפני החטאים

בנין המקדש וחורבנו תלוי במעשינו / שמירה על ידי לימוד התורה / בצלאל בנה משכן
תחלה - לעסוק בתורה

(א) מעלת סיום מסכת. (ב) התגברות מיוחדת שלא לגמור מצוה.

אין חסידות כחסידות בתחלתה / מעטים מסיימים ש"ס / אסון הישיבות - אין גומרים המס'
/ מעלת ההדרן בזיון למצוה כשאין גומרים / היצה"ר נותן להתחיל ולא לסיים / השמחה
שבסיום / גמר המשכן ע"י משה / ביאור הכתובים

